

3

LA DIMENSIÓ EUROPEA DE L'EDUCACIÓ ALS CENTRES D'EDUCACIÓ SECUNDÀRIA OBLIGATORIA DEL TARRAGONÈS: APLICACIÓ I DESENVOLUPAMENT DE LA INVESTIGACIÓ

Aquest capítol tercer representa l'interès per desenvolupar l'estudi de camp als Centres d'ESO de la comarca del Tarragonès, per tal d'investigar sobre la realitat de la Dimensió Europea de l'Educació als seus centres, tant pel que fa als alumnes com al professorat.

El voler conèixer aquesta realitat ha estat fruit de l'observació del procés de construcció europea i d'observar com l'educació pot influir sobre l'acceptació de la UE, per tal que existeixi el sentiment de ciutadania europea.

Partim de la idea que des del currículum de Secundària ja hi ha marcats, de manera orientativa, alguns coneixements específics sobre la Unió Europea com poden ser els que s'emmarquen en l'àrea de Ciències Socials expressats de manera genèrica i oberta.

En la introducció es destaca: *"Els continguts de geografia...Les escales territorials són diverses i van del planisferi mundial a Catalunya –i fins i tot a unitats espacials més petites- passant pel context europeu..."*¹²⁰.

En l'objectiu general número 9 podem concloure que hi queda inclosa la Unió Europea: *"Entendre que l'estructura i la dinàmica de les nacions, les societats i els territoris són el resultat de processos històrics en què incideixen múltiples factors."*¹²¹

Encara dins del marc general del Currículum de Ciències Socials i en l'apartat de *Continguts de Fets, conceptes i sistemes conceptuals* podem llegir:

"3. Europa medieval: de l'expansió a la crisi de la baixa edat mitjana (XIII-XV).

*4. El nacionalisme. L'expansió colonial europea."*¹²²

¹²⁰ <http://www.xtec.es/estudis/eso> (Data de consulta 15 d'abril de 2004)

¹²¹ <http://www.xtec.es/estudis/eso> (Data de consulta 15 d'abril de 2004)

¹²² <http://www.xtec.es/estudis/eso> (Data de consulta 15 d'abril de 2004)

Com a *Valors, normes i actituds*, el punt 3 podem considerar que inclou el concepte de ciutadania:

“3. Valoració positiva de la convivència cívica i social.

*3.1 Acceptació dels drets i deures com a ciutadans.”*¹²³

En el segon curs d'ESO i en *Fets, conceptes i sistemes conceptuals* destaquem els següents temes del currículum:

“Geografia:

3. Societat i economia: població activa, recursos i agents econòmica. Mercat, treball i atur. Caracterització de l'economia catalana, espanyola i europea.

5. Societat i política (II): els estats del món. La Unió Europea.

Història:

*5. Europa medieval: de l'expansió a la crisi de la baixa edat mitjana (XIII-XV). Els regnes cristians.....”*¹²⁴

En alguns dels *objectius terminals* podem llegir:

“17. Diferenciar a partir de l'anàlisi d'exemples concrets el funcionament i l'activitat econòmica així com la divisió tècnica del treball i l'organització del món laboral tot caracteritzant els trets generals de l'economia europea, espanyola i catalana.

*18. Definir correctament els conceptes de nació, d'estat i de capital d'un estat localitzant correctament en els mapes polítics els estats del món i algunes de les nacions sense estat a Europa així com les comunitats autònomes dins de l'organització politicoadministrativa de l'Estat espanyol.”*¹²⁵

A tercer curs d'ESO en el marc de *Fets, conceptes i sistemes conceptuals*, té inclòs un tema concret:

*“12. Europa i la Unió Europea”*¹²⁶

¹²³ <http://www.xtec.es/estudis/eso> (Data de consulta 15 d'abril de 2004)

¹²⁴ <http://www.xtec.es/estudis/eso> (Data de consulta 15 d'abril de 2004)

¹²⁵ <http://www.xtec.es/estudis/eso> (Data de consulta 15 d'abril de 2004)

¹²⁶ <http://www.xtec.es/estudis/eso> (Data de consulta 15 d'abril de 2004)

A quart curs d'ESO dins de *Fets, conceptes i sistemes conceptuals*, a Història en el punt 1 ja apareix el tema de *L'expansió d'Europa* i en el punt 11 entre altres temes *La construcció d'Europa: de la CECA a la UE*.

En el darrer objectiu terminal d'aquest segon cicle es remarca:

“36. Exposar les característiques geogràfiques de la Unió Europea referint-se a la integració d'Espanya i als efectes que comporta.”¹²⁷

Un altre de les àrees que en general també es considera més relacionada amb aspectes europeus ho podem observar a través del currículum de Llengües estrangeres, que ja en la seva introducció específica indica:

“El Consell D'Europa estableix un marc europeu comú de referències per a l'ensenyament de les llengües, en el qual proclama la necessitat que els aprenents desenvolupin competències suficients per tal de relacionar-se amb persones de llengua materna diferent i, per tant, afavorir la mobilitat, la comprensió recíproca, la cooperació, i eliminar els prejudicis i la discriminació”¹²⁸

En els continguts generals de *Valors, normes i actituds* podem destacar alguns punts que repercuteixen i afavoreixen la dimensió europea de l'educació:

“1.3 Interès per comunicar-se i expressar-se (oralment i per escrit) amb persones que parlen la llengua estrangera.

2.1 Curiositat envers les altres realitats i interès per conèixer altres maneres de pensar, viure i organitzar la realitat.

2.4 Respecte envers els parlants de la llengua estrangera, independentment del seu origen, la seva raça o llengua materna, que propiciï l'apropament i l'eliminació de barreres en la comunicació.”¹²⁹

¹²⁷ <http://www.xtec.es/estudis/eso> (Data de consulta 15 d'abril de 2004)

¹²⁸ <http://www.xtec.es/estudis/eso> (Data de consulta 15 d'abril de 2004)

¹²⁹ <http://www.xtec.es/estudis/eso> (Data de consulta 15 d'abril de 2004)

Com s'ha pogut observar hi ha diferenciació entre Europa i Unió Europea, tot i que aprendre aspectes de la història d'Europa fins a la construcció de la UE pot ajudar als alumnes a entendre el procés.

Cal analitzar què saben realment i sobretot com pensen els futurs joves-ciutadans respecte a aspectes concrets que fan referència a la UE, com per exemple a la mobilitat, a l'euro, l'obertura de fronteres, etc. Per aquests motius, és interessant conèixer i assegurar el grau de preparació i les conseqüències positives que pot comportar la mateixa.

Ens centrem en la descripció i anàlisi dels diferents agents participants en l'estudi de camp després d'exposar a través dels dos primers capítols tots els conceptes bàsics sobre la construcció de la UE, en el primer; i la implicació de l'educació en el seu desenvolupament, en el segon. Aquests conceptes queden reflectits en els qüestionaris utilitzats com a instruments per l'anàlisi de la realitat dels alumnes i professors dels centres d'ESO del Tarragonès, sobre la Dimensió Europea de l'Educació.

El tercer capítol representa l'aplicació de la investigació que és el contingut de la tesi *La Dimensió Europea de l'Educació als centres d'ESO del Tarragonès* i es divideix en diversos apartats: la Introducció que contextualitza resumidament la relació de Catalunya amb Europa, la comarca del Tarragonès i la seva realitat educativa i el propi estudi de camp; la hipòtesis i els Objectius de la investigació; la Metodologia; el desenvolupament de la investigació en l'estudi de camp, els Resultats i l'Anàlisi de les dades obtingudes tant pel que fa als alumnes com al professorat, que representa el resultat del treball de camp i del qual presentem unes Conclusions generals. En la part final d'aquest capítol exposem també un llistat d'activitats que desenvolupen diverses institucions de la comarca del Tarragonès vers la temàtica de la UE i que tenen relació directa amb l'educació. La Tesi finalitza amb l'exposició d'un seguit de propostes i consideracions finals.

3.1 INTRODUCCIÓ

En aquest punt presentem la realitat de la comarca del Tarragonès contextualitzant algunes de les seves característiques.

3.1.1 LA COMARCA DEL TARRAGONÈS I LES SEVES CARACTERÍSTIQUES

La zona on es desenvolupa la investigació, el Tarragonès, és una de les tres comarques (Baix Camp i Alt Camp) que formen el Camp de Tarragona, extensa plana litoral encerclada per les muntanyes de la Serralada Prelitoral.

EL TARRAGONÈS

El Tarragonès és el sector més proper a la ciutat de Tarragona i queda dividida, segons la *Gran Geografia Comarcal de Catalunya* (1994) *Tarragonès, Baix Camp, Alt Camp, Conca de Barberà, Priorat* (Vol. 5), en dues parts relacionades amb dos rius: per una banda el sector de Tarragona i la seva àrea immediata (la vall del riu Francolí i la zona de Vila-seca de Solcina i Salou), que és una part de la conurbació Tarragona-Reus, i de l'altra, a la banda NE el sector del Baix Gaià (riu), que formen una rodalia centrada per la vila de Torredembarra.

Tota la comarca té una extensió de 317,12 Km² i la formen 21 municipis. L'economia de la comarca és molt variada:

L'AGRICULTURA

L'agricultura, té només un 3,5% de la població que si dedica com a primera activitat (unes 1700 persones); i en segona activitat unes 3000 persones. És una agricultura de petits propietaris que porten directament la terra, l'explotació directa és la predominant a tots els municipis. La mecanització ha arribat al camp i es manté amb un nivell alt.

LA RAMADERIA

La ramaderia, concretament la cria de bestiar és una activitat important al Tarragonès com a complement de l'agricultura, sobretot en l'aviram i la cria de porcs. Degut a les condicions climàtiques (clima mediterrani, moderat) els altres tipus de ramaderia tenen un percentatge molt reduït.

LA PESCA

La pesca: La ciutat de Tarragona té un dels ports pesquers més importants de Catalunya.

LA INDÚSTRIA

La indústria: Aproximadament un 29% de la població activa treballa en la indústria, cal dir que la ciutat de Tarragona té un espectacular polígon petroleo-químic, i tot el sector secundari en representa poc més del 35%, enfront d'un sector terciari que ocupa el 60% de la població activa comarcal.

La segona branca industrial del Tarragonès és la del metall, que fins fa poc, havia estat la primera. Hi ha també petites indústries de menys rellevància.

EL COMERÇ I LES FINANCES

El comerç i les finances: És una comarca essencialment terciària, el 60% de la població activa treballa en aquesta activitat. El comerç i la indústria hotelera representen un 20,4% de la població activa total sobretot pel creixement de l'activitat turística. Tarragona actua com a capital comercial del conjunt de la comarca.

ELS SERVEIS

Els serveis: La branca dels sectors públics privats i personals és la més nombrosa del sector terciari, que pot representar el 21,9% del total d'actius.

EL TURISME

El turisme: És una de les primeres comarques turístiques del Principat, sobretot per la gran extensió de litoral i l'atractiu de la ciutat de Tarragona amb el seu patrimoni històric-arqueològic.

LES COMUNICACIONS

Les comunicacions: La situació geogràfica del Tarragonès, situat dintre el corredor natural de la Depressió Prelitoral Catalana, fa que la comarca es trobi molt ben comunicada amb l'exterior. Té com a eix molt important històricament la "Via Augusta", també anomenada N-340 que actualment ha tornat a canviar de referència, que va paral·lela a la costa i posa en comunicació el litoral de la península amb Europa. La comarca és travessada per quatre línies de ferrocarril, la més important és la de Barcelona-València, que corre paral·lela a la costa i té quatre estacions a la comarca; la segona línia porta a Reus i des d'allí hi ha comunicació amb Saragossa i Madrid; la tercera línia Roda de Barà – Reus, recorre l'interior de la comarca, on té 6 estacions; i la quarta línia Sant Vicenç de Calders – Valls – Lleida, a l'extrem NE de la comarca, és molt utilitzada pels grans expressos Barcelona – Madrid.

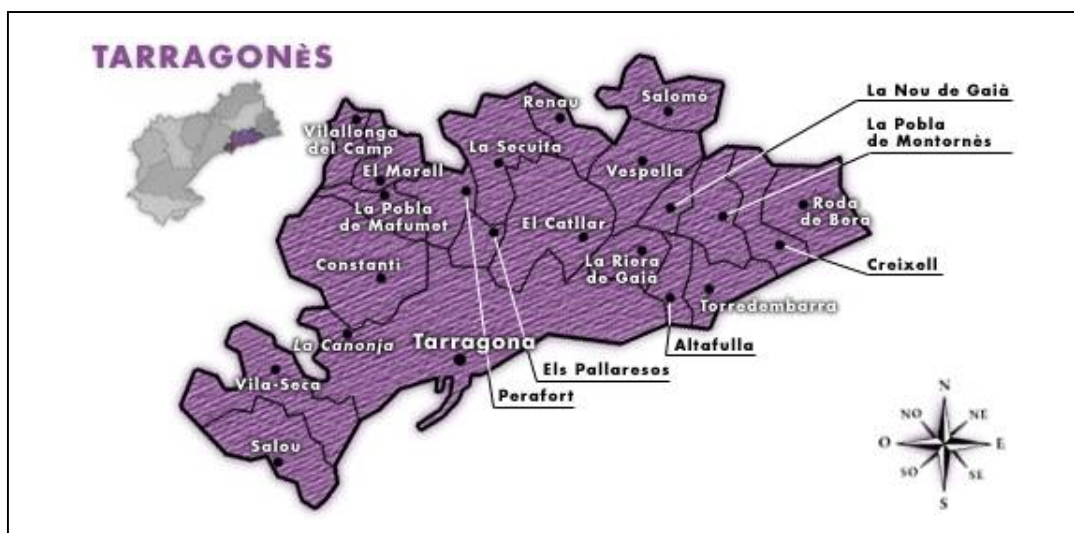
També cal destacar la importància del port de Tarragona i la seva influència més enllà de la pròpia comarca, és un dels primers ports de l'estat pel tonatge mogut.

LA POBLACIÓ

La població: Actualment constitueix una de les comarques més poblades de la Catalunya no metropolitana, i ha experimentat durant els darrers decennis un fort creixement i una important immigració. Els fets històrics ens mostren com als anys seixanta hi ha una forta immigració procedent de les comarques veïnes, i sobretot, de les regions del sud de la península, sobretot d'Andalusia. Gran part d'aquesta població se centra a la conurbació de la capital. Aquesta immigració comportà un important rejuveniment de la població de la comarca. Actualment els fluxos migratoris han fet que hi hagi immigració de procedència diversa, sobretot de països llatinoamericans i africans.

El següent mapa ens presenta la situació real de les poblacions que formen la comarca del Tarragonès.

MAPA DE LA COMARCA DEL TARRAGONÈS

MAPA III

Font: Comarca del Tarragonès. Mapa Turístic de la Costa Daurada. Patronat de Turisme de la Diputació de Tarragona. Tarragona 2003. [http:// www.municipis.altanet.org/municipis/tarragones.html](http://www.municipis.altanet.org/municipis/tarragones.html).

LA CULTURA I L'EDUCACIÓ

La cultura i l'educació: L'activitat cultural, està molt centrada a la ciutat de Tarragona, que continua mantenint una gran mostra de diversitat vers convocatòries d'activitats culturals (la celebració de les festes, entitats culturals i de folklore, etc.).

L'activitat educativa, actualment s'ha descentralitzat de la capital de la comarca pel que fa als centres educatius de tots els nivells d'ensenyament que és d'uns trenta entre públics i privats. Els centres de secundària es troben a Tarragona ciutat i als barris del voltant, majoritàriament, però també hi ha a Torredembarra, Vila-seca, Salou, Constantí i El Morell. La ciutat però és la que té més centres públic i privats.

Tarragona té també una bona oferta pública d'ensenyaments superiors a la Universitat Rovira i Virgili, distribuïts en facultats i escoles (escola tècnica superior d'enginyeria, escola tècnica superior d'enginyeria química, escola universitària d'infermeria, facultat de ciències de l'educació i psicologia, facultat de ciències jurídiques, facultat d'enologia, de lletres, i de química). La mateixa universitat té altres facultats, escoles i centres adscrits a d'altres municipis del Camp de Tarragona i Terres de l'Ebre (Reus, Vila-seca, Coma-ruga i Tortosa).

Els Centres d'ESO del Tarragonès han augmentat en escriu el seu nombre d'alumnes. Durant el curs 1988-89 hi havia a la comarca 11.336 alumnes matriculats als diferents centres de secundària; durant el curs 1997-98, moment en què es passen els qüestionaris, hi havia als centres de secundària 5.596 alumnes de 1er a 4rt d'ESO (aquesta gran diferència, en part és perquè s'està començant a desenvolupar la reforma educativa LOGSE, cosa que fa augmentar el nombre d'alumnes als centres d'ESO, ja que entren als instituts els alumnes a partir de 12 anys).

En el següent quadre podrem veure el creixement per cursos dels alumnes als centres d'ESO del Tarragonès:

EVOLUCIÓ DEL CREIXEMENT DELS ALUMNES
ALS CENTRES D'ESO DEL TARRAGONÈS

	ANY DEL CURS				
	1997-1998	1998-1999	1999-2000	2000-2001	2001-2002
NOMBRE D'ALUMNES	5.667 ¹³⁰	7.488	8.926	8.543	8.293

QUADRE XIX

Font: Elaboració pròpia amb les dades facilitades per la Delegació Territorial d'Ensenyament de Tarragona, setembre de 2003.

¹³⁰ Aquest nombre d'alumnes no és exactament el mateix que els que hi havia durant la realització dels qüestionaris als centres, que aleshores era de 5.596 alumnes, com ja s'havia esmentat anteriorment. Això demostra que durant el curs hi ha variacions del nombre d'alumnes, ja que hi ha mobilitat en el treball i també alguns fluxos migratoris que provoquen aquestes diferències. La base de la tesi estarà feta sobre el nombre total de 5.596.